

Učiteljski tovariš

Stanovsko politično glasilo J. U. U. — sekcije za dravsko banovino v Ljubljani

Mesečna priloga »Prosveta«

Uredništvo in uprava: Ljubljana, Frančiškanska ulica 6. I. Rokopisov ne vračamo. Nefrankrskih pism ne sprejemamo. Izhaja vsak četrtak. Naročnina letno 60 Din za inozemstvo 80 Din. Člani sekcije J. U. U. plačajo list s članarino. Oglaš po ceniku in dogovoru, davok poseba. Polt. tek. rač. 11.153. Telefon 3112

Ne nazaj

— Gospoda moja, vi ste vzgojitelji mladine. Kakršni boste vi, takšna bo naša mladina, a kakršna bo mladina, tak bo tudi narod in njegova bodočnost. In kaj je najvažnejše v tem vašem vzgojiteljskem poklicu? Kaj je nam kot narodu najbolj potrebno, da pridobimo ugled in priznanje ostalih velikih narodov? Potrebni so nam krepki moralni karakterji, močne vrline. Brez tega ni napredka, ni zdravega življenja, vse je navidezno, lažno, izumetnično. Naš narod ima slavno preteklost, znano in priznano. In glejte, vse kar imamo od preteklosti, vse kar je v njej sijajnega in slavnega, to je od ljudi visoko moralnih, silno čistih in nedosegljivo značajnih v vsem in povsod; junastvo v obrambi, samozatajevanje v ustankih proti tiraniji, krepost v hiši in prijateljstvu, iskrenost v odnošajih, neumornost pri delu, gojitev vrlin od goslih in hišnem ognjišču, ob puški in jataganu, ob vedrem in neustrašljivem pogledu, ob lahkem skoku, ki dohiteva in doseže, ob častnem delu in vsem kar smo dosegli, nesebičnost v vsem in vdanost za vse kar je dobro, — na kratko — vse kar je dvigalo Srbijo, kar jo je stavljalo na prvo mesto na Balkanu in kar ji je ustvarjalo državni napredek, prijatelje, ki so jo občudovali in neprijatelje, ki so jo spoštovali.

(Kralj Peter I. o vzgoji značajev.)

V predvojni dobi je bila naša organizacija eden izmed najboljših fortov narodno-napredne stranke. Družile so jo ideje in boj proti neznosni materialni bedi. Premnogo šibkih značajev je podleglo groznemu pritisku nasprotnih političnih strank, ali pa so jih omeščale lepe obljube, ugodnejša eksistenca. Med protivniki so se čez noč znašli tudi ljudje, ki so jih lastni politični prijatelji izigrali in pritali do življenjskega prepada.

Ne bom podrobneje razpravljal o teh žalostnih časih, saj je dovolj glasno govoril človek in pol — naš Cankar. Njegova beseda je kresala v živo vsem, ki so se zavedali, kaj da pomenita šola in učiteljstvo. Naša organizacija zapušča iz l. 1913. »Dejanja govore« ni še preperela, dovolj je spominov na njo.

Nekako v dolžnost si štejem, da na organizacnem pragu osevlim naše spomine in poto, ki smo jih prehodili v borbi za svojo eksistenco, dokler je še čas. Pojavljajo se znaki, ki bi lahko ogrozili vse težko priborjene pridobitve polpretekla dobe.

Divide et impera! je bilo geslo, ki nas je nekoč slabilo. Strah pred poginom pa večkrat ojači še najslabotnejšega. Tudi nas. V borbi za kruh se je naša organizacija prerila do impozantnih manifestacij v ljubljanskem Mestnem domu l. 1917. Zbor so nam razbili po vladini odredbi. Ivanu Cankarju, ki je sledil Kačurju po njegovih trnjevitih potih, policija ni pustila, da bi v našem imenu izbruhal blato, ki smo ga bili polni na živih telesih.

Zalosten je spomin na šolsko stavko in nič veselejši oni, na debelo tiskani naslov: Boj za kruh dobojevan. Zavedali smo se resnosti življenja. Zašli smo v ogabno povojno dobo, dobo večnega prerivanja, stalnih sprememb, v čase, ko so se vlade preminjale kakor aprilsko vreme. Z njimi seveda tudi ljudje, in zaostajali niso niti učitelji. Mešalo se je, in danes zrigne, jutri plevel.

Petnajst let bo tega, kar se je učiteljstvo udružilo v JUU. Prelomili smo tradicije in iskali stikov z vsemi frakcijami tedanjih politično organiziranih učiteljskih zvez.

JUJ je bilo tu. Ni pa bilo zdravo. Zunanja politika ni pripuščala, da bi bili organizacijski temelji enotni. Demokrasko in radikalno misleče učiteljstvo na eni, socialistično-sindikalno orientirana mladina na drugi strani, skupščine bojne poljane, glave predsednikov bojne trofeje, to je bilo naše desetletno stanovsko pozorišče. Boji so bili vedno srditejši in so polagoma vodili k razpadu. Glasilo JUJ je danes napadalo Protiča, jutri Pribičevića, strasti so se palile, razburjenje se je prekladalo z rame na ramo. Nemir je dosegel vrhunec na skupščini v Subotici l. 1925. V največjo viro smo posegli Slovenci in uprav nas so pozvali, da smo tedaj v organizacijo zasadili prvo lopato depolitizacije. (»Učiteljski tovariš«, 10. IX. 1925.)

Kar smo zahtevali od demokratov in radikalov, smo morali spraviti v sklad z domačimi razmerami, saj smo i pri nas imeli demokrasko, radikalno, socialistično in s. kmetijsko strujo in SLS.

Ob vsakokratnem režimskem prevratu se je pokazala na organizacnem nebu krvava zarja persekucij, nameščanj in premeščanj, premetavanje nadzornikov. Lahko bi bilo govoriti o vseh nemoralnih dejanjih, težko pa bi se bilo izjaviti, katera »partija« je bila človekoljubnejša.

Značajji so se majali, danes tu, jutri tam, ogrožena je bila morala, ogrožena vzgoja značajev. Pest je krivila hrbtnice.

Dovolj nam je bilo tega. Sramovati smo se začeli lastnega stanu. Upri smo se, upri lastni organizaciji, vsem strankam in to tedaj, ko so sedeli na ministrskih stolah naši ljudje, ne nasprotniki.

Da bi zagurali učiteljstvo pred razračunavanji političnih strank, smo sklenili v delegaciji, naj se službena mesta podeljujejo ne glede na politično prepričanje, pa službeni starosti in družinskih potrebah. Ker se pa vodstvo ni hotelo ozirati na zadevne sklepe, je moralo pasti. Zadevna revolucija — ni bila osebna, pač pa zgolj stanovsko-pravnega značaja.

S celjsko deklaracijo so se odprla organizacijska vrata vsemu slovenskemu učiteljstvu. Eni so prihajali, drugi odhajali, eni so se vračali, drugi vztrajali. Danes — kakor kaže — se povračamo v zmešnjave. Uprav danes, ko smo ozdravili celotno organizacijo JUJ in jo faktično šele pričeli graditi na zdravih temeljih, danes naj jo popustimo ravno v okviru naše banovine radi nekaterih osebnih razračunavanj in napačnega tolmačenja organizacijskih borb, ki so zgolj stanovskega značaja?

Naša vest, vest ljudi, ki smo kedaj stali v prednjih borbenih vrstah in morali prenesti premožno žaljenj, je mirna. Delo organizacije je odprta knjiga, lahko je zasledovati njena pota. Ne rečem, da se niso med nami pojavljala sem in tja tudi kaka nesoglasja, niso pa bila osebna, saj so stala za nami celokupna društva.

Učiteljstvo je faktor, ki ga javno življenje rabi, rabi ga narod, rabi domovina in najvišje priznanje mu je izrekel Nj. Vel. pok. kralj Aleksander.

Ko ni bilo političnih strank, se je učiteljstvo z dušo in srcem oprijelo svojega vladarja, da mu pomaga ustvariti zdravo Jugoslavijo.

V času, ko ni bilo političnih strank, se je učiteljstvo znašlo v delu na gospodarskem polju sredi med ljudmi različnih naziranj. In uspevalo je to delo, le žal, da je ta lepa doba tako hitro minula.

Prišle so volitve, ki je k njim bil vabljen ves narod — brez razlike. In prav tedaj se je pokazal veliki vpliv učiteljstva med ljudstvom, če strankarske strasti ne razdirajo plemenitega stvarjanja.

Ustanovili so JNS. Vsem strankam so bila vanjo odprta vrata. Veliko učiteljev je, ki so njeni pristaši in vodijo njene organizacije.

Pismo češkoslovaškega učiteljstva

Savez češkoslovaškega učiteljstva

Praga VI., Vratislavova ul. 8.

Telefon 450-25.

Št. 4489-V. V Pragi, 3. jan. 1936.

Jugoslovenskemu učiteljskemu združenju

Beograd.

Spoštovani tovariši in bratje!

Resnično vzradošeni smo čitali v beograjskem listu »Politika« poročilo o delovnem zborovanju Vašega združenja, iz katerega smo se prepričali o tem, da živi jugoslovansko učiteljstvo istim idealom kakor češkoslovaško učiteljstvo. Vidimo, da smatrate tudi Vi svojo učiteljsko organizacijo za upravičenega tolmača svetne in demokratske politike, za branilca svobode, ki se aktivno vpleta v tok javnih dogodkov v državi in vpliva na javno mnenje. Tudi Vi se ne zado-

Oni, ki bi radi metali radi narodnjakov blato na učiteljsko organizacijo, naj potrkajo na vrata svojih političnih strank in naj vprašajo, koliko je bilo v nji učiteljskih somišljenikov, ki bi pri njih nastopali tako, kakor so oni pri JNS, ki je zasluga tako dobro »priznavala«, saj se je zavedala, da učitelji delajo radi tvorbe, ne za tvorce.

V avdijencah so sprejemali deputacije visoki vladni funkcionarji, ki so jim iznašali pritožbe radi tovarišev, ki niso bili njihovi politični somišljeniki, pritoževali so se radi dejanj, ki sami niso trpeli radi njih, pred celokupno zbrano poslance in senatorje so stopali in grajali njihove nepravilne sklepe glede zmanjšanja družinskih doklad, ki so njim samim bile že davno odvzete, vlagali so proteste, pismene in ustmene, radi premeščanj, denunciacij, tako da so jih osebno zasovražili in jim celo grozili.

Tako narodnjaki, ki niso kričali, a danes morajo govoriti, ker kriče drugi.

Ni znak 2000 letne kulture, če Lah za eno glavo napoveduje smrt sto glavam Abesincev, za JUJ pa ni znak, da smo preživeli 10-letno premirje, če se damo oplaiti od dogodkov dneva. Mislimo dalje — in ostanimo v stanu le učitelji. Nikomur organizacija ne brani, da se ne bi udeleževal v novih političnih strankah, z mirno vestjo pa lahko zahteva, da se učitelj v njej uveljavlja tako, kakor to zahteva interes šolstva (saj proti tem interesom učiteljstvo nikdar ni delalo).

Šola je breme za ljudstvo, težko ga nosi, to vedo demagogi; tudi mi vemo to, a rač tega ga ne kaže otežavati še s spomini na zlate čase, ko šolstvo ni bilo obvezno. Snubec hvali — mož bije.

Tudi vera je znova prišla na politično bojišče. Tovariši! Dobro leto je od tega, ko se je na skupščini JUJ v Beogradu pojavila zahteva, da bodi glavni smoter organizacije »boj klerikalizmu«.

In kdo je tedaj zavrnil predlog ter pridobil večino skupščine za to, da ostani organizacija zgolj stanovsko-borbenega in svetnega značaja? Pristaši JNS — zastopniki dravske banovine! (Govoril je tov. F. Lapajne, op. ured.)

Tovariši, ne nazaj, prespolska je pot!

Josip Lapajne.

VSEBINA:

Ne nazaj!
Pismo češkoslovaškega učiteljstva.
Vprašanje nadaljnje učiteljske izobrazbe. Zaščita članstva.
Drobiž iz kronike naših dni.
G. Ilija Maričić.
Volja naroda naj obvelja tudi na šolskem polju.
Podatki proti JUJ.
LISTEK: Spominu upravitelja Friderika Kramarja. — »Učitlarjenje« pred sedemdesetimi leti.
Splošne vesti. — Listi o učiteljstvu, šoli, prosveti in JUJ. — Mladinska matica. — Naša gospodarska organizacija. — Učiteljski pevski zbor JUJ. — Šolski radio. — Stanovska organizacija JUJ. — Novosti na knjižnem trgu.

bili drugače sposobni, zato bi bilo nujno potrebno ločiti zgolj administrativno delo od pedagoškega vodstva. Prvo naj bi se poverilo (kakor je svoječasno v »Učit. tov.« predlagal L. Zupanc) sreskemu šolskemu referentu (običajno dosedanemu pisarniškemu pomočniku sres. šol. nadzornika), drugo pa samemu nadzorniku. Te reforme so tako neznatne, da bi jih z dobro voljo lahko izvedli, v prid učiteljstvu in s tem narodnemu šolstvu.

IV. Uradno pospeševanje nadaljnega izobraževanja učiteljstva v območju banovine. Slično kakor sreski šol. nadzornik mora banovinski šol. nadzornik skrbeti za izpopolnjevanje učiteljstva celotne banovine. Še več! On bi prav za prav moral biti duhovni vodja izobraževalne akcije, od njega naj bi prihajale direktive, pobude in navodila sreskim šolskim nadzornikom, pri njem naj bi dvomeči in zegotovi prejeli odgovore in napotke. Važno sredstvo bi mu bila vzorno organizirana banovinska poskusna šola, na kateri bi morali delovati najodličnejši učitelji. Ta šola, ki bi bila pod neposrednim vplivom banovinskega šol. nadzornika, bi naj bila nekaka matica sreskim poskusnim šolam, h kateri bi se zatekali njih učitelji po vzore, nasvete in pobude. Učitelji ban. poskusne šole pa bi spet redno morali v tuje države z visoko razvitim šolstvom, da bi se okoristili z njih uspehi, proučili nove metode ter jih potem našim razmeram primerno prenesli k nam. Z njimi bi seveda moral vselej tudi ban. šol. nadzornik, ki bi naj bil teoretično in praktično odlično poučen o vseh pedagoških pokretih in prizadevanjih. Banovinske učiteljske konference so spričo ogromnega števila učiteljstva ter velikih stroškov nemogoče, zato pa bi moral ban. šol. nadz. organizirati in voditi dalje (2-4 tedne trajajoče) stalne počitniške pedagoške tečaje, na katerih bi se izrpnje in s potrebnim znanstveno poglobitvijo obravnavala važnejša poglavja iz območja celotne pedagoške teorije ter se po možnosti (v banovinski poskusni šoli) pojasnjevala odn. ponazarjala s praktičnimi primeri. Za pedag. počitniške tečaje bi seveda trebalo pridobiti najodličnejše strokovnjake, ki jih premoremo, banovina pa bi jih morala podpreti tudi gmotno, kar je z manjšimi zneski itak storila že tudi doslej. Da so počitniški pedagog. tečajji koristni, potrebni in celo zaželeni, izpričujejo oba poč. ped. teč. »Ped. centrale« v Mariboru, ki ju je le-ta priredila l. 1933. in l. 1935. s presenetljivo lepim uspehom (udeležba vsakokrat okrog 100 učiteljev, ki niso samo žrtvovali 14 dni počitnic napornemu delu, nego utrpeli tudi dokajšnje gmotne žrtve). Moja sodbja je, da bi banska prosvetna uprava s pomočjo pedagoških organizacij »Slov. šol. mat.« in »Ped. centr.« mogla organizirati takšne tečaje s čisto drugačnimi sredstvi, z večjo avtoriteto in v izdatno razširjenem obsegu. Privabilo pa bi tudi tiste mlade učitelje, ki so ali preverni ali še premalo pedagoški zainteresirani.

Iz gornjih izjavanj je razvidno, da je za nadaljnje izobraževanje učiteljstva ban. šol. nadz. nenavada važna oseba. Od njega je v mnogem odvisno, kakšen pedagoški duh vlada med učiteljstvom, po njegovi iniciativnosti, njegovem znanju in energiji se čisto ravna podvig narodnega šolstva v banovini. Zato je morda še bolj kakor pri sreskih šolskih nadzornikih odločilna osebna kvaliteta ljudi, ki zavzemajo položaj banovinskih šolskih nadzornikov. Kar se tiče njih znanstvene kvalifikacije, ki sicer ni najvažnejša, čeprav neobhodno potrebna, jo itak točno predpisuje Zakon o narodnih šolah. Doslej so, žal, pri večini imenovanj preveč odločali politični preudarki, vendar bi bil že čas, da se upošteva tudi strokovna plat, morda vsaj tako, da se posli dele. One, ki so bolj ali manj v zvezi z vsakokratno politično konstelacijo, naj opravljajo neizogibni politični eksponent vladajoče stranke, zgoraj orisano in razno drugo čisto strokovno pedagoško delo pa naj bi bilo poverjeno nepolitičnemu pedagoškemu strokovnjaku. Na ta način bi se ob nastopajočih političnih spremembah preprečila skrajno škodljiva prekinitve dela, začrtanega praviloma za daljšo dobo. Sodim, da bi takšen kompromis mogla brez oklevanja sprejeti vsaka politična stranka, politični volk bi bil sit in pedagoška koza cela.

Vprašanje nadaljnje učiteljske izobrazbe

(Konec.)

III. Uradno pospeševanje nadaljnega izobraževanja učiteljstva v območju poedinih srezov. Kakor že omenjeno, se je doslej za samoizobraževalno akcijo uradno storilo bore malo, dasi bi uradna avtoriteta mnoge prekomodne učitelje zlahka spravila k delu. Potrebna je torej mnogo večja aktivnost prosvetne uprave, ki pa naj s prevlečko uradnostjo ne odbija, nego s prenosom akcije v poedine sreze nadaljnje izobraževanje nekako individualizira. Njega organizator mora biti vsekakor sreski šol. nadzornik, ki naj bi bil neuradno tako že v stikih z delovnimi zajednicami. Uradno pa imej na razpolago dve učinkoviti sredstvi: poskusno šolo v kraju, kjer je njegov urad, in sreske učiteljske konference. Poskusna šola bi se lahko polagoma (z nameščanjem odlično sposobnih učiteljskih oseb) razvila na šoli (ali eni izmed šol) v kraju, kjer je sresko poglavarstvo, začasno pa bi zadoščali tudi poedini poskusni razredi. Tu bi se na osnovi dobro premišljene načrta ter s popolnim upoštevanjem posebnih prilik v srezu preizkušale novejšje vzgojne in učne me-

tode, tu bi imeli učitelji priložnost proučiti uspehe in neuspehe, ko bi dogovorno s sreskim šolskim nadzornikom v manjših skupinah prihajali hospitirati. Posebno za mlajše učiteljstvo bi bile takšne hospitacije, ki bi jim sledil natančen razgovor pod nadzornikovim vodstvom, neprecenljive vrednosti. Sreske poskusne šole bi bile vedno tudi v središču sreskih učiteljskih konferenc, ki bi se naj shajale vsaj enkrat na leto ter trajale po 2 dneva. Na teh konferencah bi se naj preresetala vsa aktualna vzgojna in učna vprašanja, razgrnila letna bilanca uspehov in neuspehov v srezu, staveli predlogi, izdelali delovni načrti za naslednje leto — vse z neprestanim upoštevanjem krajevnih razmer in tekom časa pridobljenih izkustev. Centralna osebnost na teh konferencah bi naj bil sreski šolski nadzornik, ki bi moral vskočiti povsod, kjer bi drugi odpovedali in čigar suvereno obvladovanje celotne materije bi mu pridobilo brezpogojno (neuradno, pristno) avtoriteto. Sedanje šolskopolitične razmere nadzornikom ne dopuščajo, da bi se udeleževali v označenem zmislu, tudi če bi

Učiteljski tovariš, 1936, 1, 1-2